ÇITIR ÇITIR FELSEFE

4. BASKI

Brigitte Labbé - Michel Puech

ŞİDDET VE ŞİDDETSİZLİK

Resimleyen: Jacques Azam

günışığı kitaplığı

ÇITIR ÇITIR FELSEFE

Hayatı anlatan kitaplar

Dünya çocukları bu diziyi okuyor! Yaşamı ve dünyanın işleyişini anlamaya çalışan çocuklara, temel kavramları, doğru sorular sorarak düşündüren dizi, gerçek yaşamdan pek çok renkli örnekle dolu. Çocuklar, öğretmenler ve anne babalar, her kitapta farklı bir kavram üzerine birlikte düşünüyorlar, birlikte konuşuyorlar.

ŞİDDET VE ŞİDDETSİZLİK

Doğal yaşamda hayvanlar, ansızın saldırmaya, öldürmeye başlamaz. Onları iyi tanıyanlar, ne zaman saldıracaklarını öngörebilirler. Oysa, böyle bir öngörüyü insanlar için yapmak olanaksızdır. Kendiliğinden ortaya çıkıveren şiddet, insana özgüdür ve şiddet korkusu, bir gece lambası gibi, sürekli yanar içimizde. Şiddet kullanmamız için hiç neden yokken, şiddet karşıtı olmak kolaydır. Şiddetsizlik; inanmayı, kararlı ve sabırlı olmayı gerektirir.

Dizinin yirmi ikinci kitabı, "şiddetsizlik" kavramını ve şiddetin şiddetle çözülemeyeceğini tartışıyor.

günışığı kitaplığı

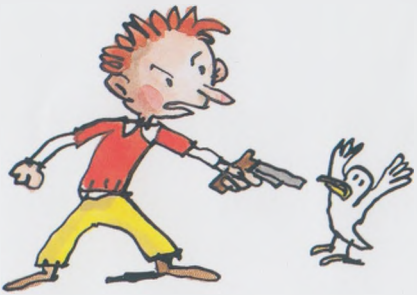
THG 0807159 BNS

ISBN: 978-605-4603-

ÇITIR ÇITIR FELSEFE

Brigitte **Labbé** - Michel **Puech**

ŞİDDET VE ŞİDDETSİZLİK

Resimleyen: **Jacques Azam**

Türkçesi: **Azade Aslan**

günışığı kitaplığı

İÇİNDEKİLER

Bu ne şiddet!.. Bu ne keyif!.. 3
Dünya şampiyonu, altın madalyalı sporcu ... 4
Aşk mektubu yazma olimpiyatları 5
Hepimiz her zaman biraz korkarız 7
O başlattı! 9
Yan bir bakış 11
Şiddet alarmı 12
Kovayla mı, hortumla mı? 14
Hep bahane, hep bahane... 16
... ama hiçbiri geçerli değil 18
Aynı dili konuşmuyoruz 20
Sihirli formül yok 21
Soğuk şiddet, sıcak şiddet 22
Rahatına düşkün şiddet karşıtı 24
Gerekirse, ölümüne 26
Bayat çikolatalı çörekler 28
Tırmanış 30
Çok yoğun bir program 32
Zararı sınırlamak, acıyı sınırlamak 34
Çatışmasavar Murat 35
İMDAT ÇATIŞMA 36
Dikkatli, akıllı, cesur... 38

Bu ne şiddet!..
Bu ne keyif!..

Bora ve Timur dövüşüyor. Bora kazanmak üzere; Timur'u sırtüstü yere yapıştırmış diziyle bastırıyor; Timur zar zor nefes alıyor. Ama birdenbire, bütün gücünü toplayıp doğruluyor. Şaşakalan Bora yana devrilerek, bir anda kendini yere kapaklanmış buluyor. Gövdesi, dirseğiyle başını sıkıştıran Timur'un bacaklarının arasında. Bora artık hareket edemiyor, yenildi.

Bu ne şiddet!.. Bu ne keyif!..

Timur ve babası Bora, dövüşmeye bayılıyorlar. Üstelik Timur büyüdükçe, oyun da daha eğ-

lenceli hale geliyor; babası artık mahsusçuktan yenilmiyor, gerçekten, sonuna kadar dövüşüyor. Timur rol yapmıyor, babasını sahiden alt etmek istiyor. Bazen canları acıyor acımasına, ama yine de boğuşmaya doyamıyorlar.

Sevdiğimiz, bizi seven, güvendiğimiz insanlarla olduğumuzda, şiddetli oyunlardan keyif alabiliriz. Bunlar yalnızca oyundur.

Dünya şampiyonu, altın madalyalı sporcu

İnsanlar; ülkelerinin, bölgelerinin, şehirlerinin ya da köylerinin birbirlerine karşı mücadele etmesine olanak sağlayan sporlar yaratmışlardır. Şampiyonalar, dünya kupaları ve elbette olimpiyat oyunları düzenlerler. Bu yarışmaların, savaş sırasındaki çarpışmaların yerine geçtiği, insanların mücadele etmelerine olanak sağlamak için

yaratıldıkları söylenebilir; ama kuralların çizdiği çerçeve içinde kalmak ve şiddeti kontrol altında tutan hakemlere yer vermek koşuluyla. Statlarda, sahalarda ya da arenalarda, toplarla, ağırlıklarla, raketlerle, kronometrelerle savaşmak... siperlerde, savaş meydanlarında, tanklarla, tüfeklerle, bombalarla savaşmaktan kesinlikle daha iyidir.

Aşk mektubu yazma olimpiyatları

Yine de bu sporların pek çoğu şiddet içerir, acıya neden olurlar; insanlar yaralanır, hatta kimi zaman yaşamlarını tehlikeye atarlar.

Bir Amerikan futbolu oyuncusunun iki dişi kırıldı; karmaşada dişliğini kaybettikten sonra çenesinin tam ortasına sıkı bir dirsek yedi. Takımdan üç oyuncunun da yüzü gözü kan içinde.

Boksör yerde, hiç kıpırdamıyor. Hakem dövüşün bittiğini ilan ediyor, oyuncu nakavt oldu.

İnsanlar, en şık çiçek buketi, en büyüleyici aşk mektubu ya da en güzel sebze bahçesi olimpiyatları düzenlememişler! En büyük karşılaşmalar, genellikle şiddeti taklit eden sporlarda yaşanır.

"Torino - Liverpool mücadelesinde 39 ölü, 600 yaralı mı?
İyi de, bu ne savaşı?
Tarih dersinde böyle bir şey öğrendiğimi hatırlamıyorum!"

Savaştan söz etmiyoruz. Biri İtalyan biri İngiliz iki kulüp arasında, Belçika'da yapılmış bir futbol maçından söz ediyoruz. Bu maçta Torino taraftarlarıyla Liverpool'lular kavga etmiş, 39 kişi ölmüş, 600 kişi de yaralanmıştı. Futbol stadı, gerçek bir savaş alanına dönmüştü. Taraftarlar kendilerini asker sanmış, maç

da onların savaşı olmuştu. Karşılaşma, artık bir savaşı temsil etmekle kalmıyordu; maç, savaşın ta kendisi olmuştu. Oyunun şiddeti, gerçek şiddete dönüşmüştü. Kimi zaman, insanlar şiddet içeren gösteriler düzenleyerek ateşle oynar.

Hepimiz her zaman biraz korkarız

Mina bir partiden dönüyor ve arabasını zeminin üç kat altındaki otoparka bırakıyor. Farlarını söndürmeden önce, çantasının kapalı olup olmadığına bir kez daha bakıyor ve etrafı kolaçan ediyor; geç saatlerde hep biraz tedirgin olur.

Yaşar ilk kez büyük bir futbol maçına gidiyor. Kalabalıktan çok etkileniyor; yanındakiler durmadan bağırıyorlar. Yaşar, babasının elini sıkı sıkı tutuyor; biraz endişeli.

Sınıf gezisi iptal ediliyor: Öğleden sonra, hükümete karşı büyük bir gösteri var.

Öğretmen, gezi için başka bir gün belirlemeyi tercih ediyor.

Mina, Yaşar ve öğretmen kaygılı. Oysa kötü hiçbir şey olmuyor. Zaten çoğu zaman bir şey olmaz: Mina yıllardır evine sorunsuz geri dönüyor; Yaşar'ın babası hiçbir sıkıntı yaşamadan onlarca futbol maçına gitti; gösterilerin çoğu olaysız sona erer.

Yine de bir kalabalığın ortasında, karanlıkta tek başına yürürken ya da tuhaf bulduğumuz birinin yanından geçerken, hepimizin endişe ya da korku duyduğu anlar olmuştur. Birdenbire, durduk yerde şiddetin patlak vermesinden korkarız.

Doğal yaşamda hayvanlar, ansızın ağaçlara zarar vermeye, çevrelerine saldırmaya, şiddet kullanarak öldürmeye başlamaz. Hayvanları iyi tanıyan insanlar, onların ne zaman saldırıya geçeceğini, ne zaman saldırmayacaklarını, dolayısıyla tehlike yaratmadan onlara yılın hangi döneminde, ne kadar, nasıl yaklaşılabileceğini bilirler: Onların saldırgan tepkilerini öngörebilirler.

Oysa, böyle bir öngörüyü insanlar için yapmak olanaksızdır: Kendiliğinden ortaya çıkıveren

şiddet, insanlara özgü bir davranıştır. İşte bu yüzden, içimizde şiddet korkusu, tıpkı küçük bir gece lambası gibi sürekli yanar.

O başlattı!

Anaokulu öğretmeni, her öğrenciye bir kâğıt dağıtıyor. Her kâğıdın üstüne pergelle bir daire çizilmiş.

Öğretmen, "Keçeli kalemlerinizi alın, kurşunkalemle çizilmiş çemberlerin üstünden taşırmadan geçin. Deniz mavisiyle başlayın, camgöbeğiyle devam edin, son olarak da açık mavi kullanın," diyor.

İrem, deniz mavisi kalemini alıyor ve kâğıdındaki çembere bakıyor. "Başı neresi?" diye soruyor.

Başı yok! İrem de, öğretmen de çemberin başlan-

gıcını bulamaz. Bir çemberin başını da sonunu da göremeyiz.

İki öğrenci kavga ediyor. Yumruklar, tekmeler havada uçuşuyor. Öğretmen geliyor.

Sonrasını biliyoruz... Şu meşhur, *"O başlattı!"* ve şu meşhur, *"Yalan söylüyor, asıl o başlattı!"*

Konuşmanın devamını da kestirebiliriz: *"Evet ama o da bana küfür etti. – Bana şişko demeseydi. – Dedim, çünkü o benim karamelli şekerimi çaldı. – Ne zamandır şekerin üstünde adın yazıyor? Benim de şekerim vardı. – Yalan söylüyor. O laftan anlamıyor, hemen vurmaya başlıyor. – Asıl o beni duvara itti. – O da bana ters ters bakmasaydı. – E herhalde bakarım, o da bana..."* falan filan.

Dönüp dolaşıp aynı yere geliyoruz, aynı

çemberin içinde günler, yıllar, yüzyıllar boyunca böyle dönebiliriz. Başlangıcı da, sonu da asla bulamayız: Şiddet çarkının içindeyizdir artık. Tıpkı çembere bakan İrem gibi, öğretmen de başlangıcı bulamaz.

"En başından başlayalım," demek hiçbir işe yaramaz. Tartışmalar aynı çemberin içinde döner durur... ve şiddet sürer.

Yan bir bakış

Sel olduğunda girdaplar oluşabilir. Su, kendi çevresinde çok hızlı döner; bu da son derece tehlikelidir. Uzaktan bakınca, bunun geçilmesi kolay, küçük bir akıntıdan ibaret olduğunu sanabiliriz. Ama o suya girersek, çıkamayız: Dibe doğru çekilir ve batarız; en iyi yüzücü bile oradan çıkamaz. Batmamanın tek yolu, girdaptan uzak durmaktır.

> Yan bir bakış, alaycı bir gülümsemeye yol açıyor; alaycı gülümseme, kötü bir sözü getiriyor; kötü söz, itişip kakışmayı

başlatıyor; itişip kakışma, bir tokada sebep oluyor; tokat, bir yumruğu tetikliyor; yumruk, iki kez kafa atmaya, iki kez kafa atmaksa, ceketten çıkan bir bıçağa neden oluyor...

Şiddet çemberinde de, tıpkı bir girdaba kapılmış gibi içeri çekilir, sürükleniriz, dışarı çıkacak güçten yoksun kalırız. İçeri çekilmemenin tek yolu, oraya hiç girmemektir. En ufak bir şiddeti fark ettiğimiz anda, ona yanıt vermeyi reddetmektir.

Şiddet alarmı

"Çok geç olmadan yangını söndürmeyi başardık. Biri hemen bizi aradı; bu hareketi birçok hayat kurtardı!"

İtfaiyeciler, alarm ne kadar erken verilirse, her şeyi yakıp yıkmadan yangını söndürme şanslarının o kadar yüksek olduğunu bilirler.

Eğer şiddet alarmımız ilk küçük kıvılcımda çalmaya başlarsa, her zaman kendimizi koruyabiliriz: Onu, büyümeden söndürmeye hazır oluruz.

Şiddetin doğmasını hızla engelleyebilmek için, en küçük şiddet kıvılcımlarına duyarlı olmak gerekir.

Âşık olduğumuzda küçücük bir gülücüğe, kulak kesildiğimizde en ufak gürültüye, çok sıcak havalarda en hafif esintiye duyarlı olduğumuz gibi, ufacık bir şiddet işaretine de duyarlı olmalıyız. Şiddetin yavaşça aramıza sızıp, hızla kontrol altına alınamaz hale geldiği o kısacık anlara duyarlı olmalıyız. Çünkü, eğer şiddet oradaysa, artık çok geçtir.

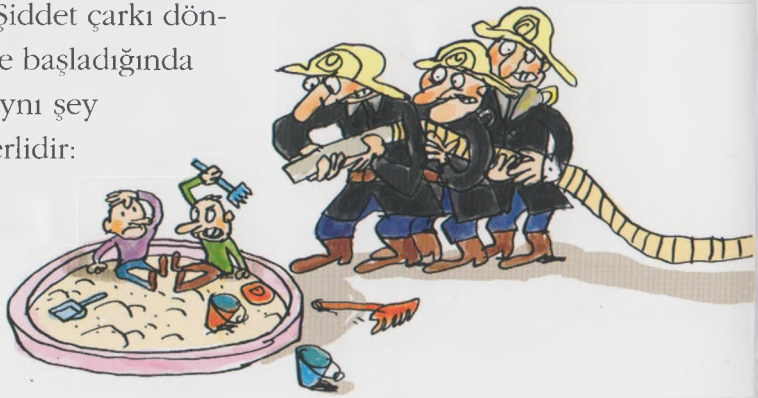
Kovayla mı, hortumla mı?

Ev sahibi öfkeli öfkeli söyleniyor. "Dairem yüzme havuzuna dönmüş, siz kafayı yemişsiniz!" diye bağırıyor. "Basit bir alev için hortum kullanmak da neymiş? Bir kova su, hatta belki ıslak bir havlu bile yeterdi."

Islak havluyu, sussun diye ev sahibinin kafasına geçirmek isteyen itfaiyeci, "Belki öyledir," diye yanıtlıyor. "Ama risk almak istemedim."

Bir kova su belki de yetecekti. Ama hortum kullanınca, "belki"ler kalmadı; bu şekilde yangının büyümeyeceği kesindi: Sıfır risk.

Şiddet çarkı dönmeye başladığında da aynı şey geçerlidir:

Kimi zaman kullanılan yöntemler abartılı görünse de, şiddeti durdurmak için büyük önlemler alınmalı. Şiddet ortaya çıktığında, ona büyüme şansı verilmemeli: Sıfır risk.

"Bir kere daha tribünde kavga ederseniz, para cezasına çarptırılacaksınız."

Küçük yöntem, büyük risk.

"Bir kere daha tribünde kavga ederseniz, 10 yıl boyunca dünyada hiçbir futbol stadına alınmayacaksınız."

Büyük yöntem, daha az risk.

Şiddet karşısında zayıf görünmek, çoğu zaman daha büyük bir şiddeti doğurur: Nasıl ki, bir ateşi harlamak için üflüyorsak, zayıflık da şiddeti alevlendirir.

Şiddet karşısında güçlü görünmek, illa şiddet kullanmak demek değildir. Güçlü görünmek şiddeti alt etmeye, döngüyü kırmaya yetkin olduğumuzu gösterir; bunu yapmayı istediğimizi, buna kararlı olduğumuzu kanıtlar.

Hep bahane, hep bahane...

Üç saatlik bir sözlüden çıktı.
Küçücük bir dairede altı kişi yaşıyorlar.
Gece pek uyuyamadı.
Ferrari'si çalındı.
Karnesi kötü geldi.
Bütün gününü trafikte geçirdi.
Öğretmen, herkesin önünde onu küçük düşürdü.
Dolandırıldı.
Hiç tatile gitmedi.
...

Bütün bunlar şiddetli tepkilere neden olabilir, bunu anlamak zor değil. Şiddetin hep bir bahanesi vardır, her zaman da olacaktır. Bundan bin kat daha uzun bir bahaneler listesi yapmak kolaydır: Haksızlık, arzu, kötülük, mutsuzluk, kıskançlık, yoksulluk, şiddete maruz kalmak... Kızgın olmak, öfke duymak için her gün yeterince nedenimiz vardır.

Çetin'in babası dün eve çok öfkeli geldi.

Patronu onu işten atmıştı, artık işsizdi. Yolda bara uğramış, eve dönmeden birkaç kadeh şarap içmişti. Aynı gün, Çetin'in karnesini imzalatması gerekiyordu. Babası, matematikten 3 aldığını görünce Çetin'i tokatladı. Çetin odasında ağladı, babası ona daha önce hiç vurmamıştı.

Tokadın nedeni: Babanın işini kaybetmesi, içilen şarap ve matematikten alınan kötü not.

Ertesi gün İgor, Çetin'e, âşık olduğu kız konusunda yüzüncü kez takıldı:

"Ee? Hâlâ ona söylemeye cesaret edemedin mi?"

Genelde, Çetin buna gülüp geçer. İşte bu yüzden İgor, Çetin'in ona doğru gelen yumruğunu fark edemeyip, yumruğu burnunun ortasına yedi. Burnu kırıldı.

Kırılan burnun nedeni: Babasından yediği tokadın Çetin'de yarattığı öfke.

Şiddetin her zaman bir nedeni vardır, her seferinde şiddeti açıklamak için bir neden bulunur.

... ama hiçbiri geçerli değil

Yağmur yağıyor, her şey sırılsıklam. Her şeyin sırılsıklam olmasının nedeni yağmur. Aradaki ilişkiyi anlıyoruz.

Tom bütün hızıyla kapıya çarpıyor ve burnunu kırıyor. Burnunun kırılmasının nedeni, kapıya vurması; aradaki ilişkiyi gayet iyi anlıyoruz.

Ama "işsiz kalmak + fazla şarap + matematikten kötü not"un babanın attığı tokadın nedeni olduğunu söylediğimizde, burada bir sorun olduğunu

hissediyoruz. Arada hiçbir ilişki olmadığını açıkça görüyoruz.

Eğer "işsiz kalma"nın, "parasızlığın" nedeni olduğunu; "fazla şarabın", "düz yürümekte zorluk çekme"nin sebebi olduğunu söyleseydik, o zaman aradaki ilişkiyi anlardık.

Çetin'in, babasından tokat yediği için arkadaşının burnunu kırdığını söylediğimizde, yine ciddi bir sorunla karşılaşıyoruz. Arada hiçbir ilişki, olayda hiçbir mantık, hiçbir anlam olmadığını açıkça görüyoruz.

"Babanın tokadı"nın, "Çetin'in yanağının acımasının" nedeni olduğunu söyleseydik, o zaman aradaki ilişkiyi anlardık.

Şiddetin bahaneleri asla geçerli nedenler değildir, hiçbir zaman mantıklı olmazlar, şiddetin hiçbir gerçek nedeni yoktur. Olduğunu sanırız; ama sıraladığımız nedenler, şiddeti haklı çıkarmaya çalışan bahanelerdir yalnızca.

Şiddetin gerekçeleri olabileceğini düşünmek,

şiddetin haklı olduğunu düşünmektir; şiddetin bir dil, bir iletişim aracı olduğunu sanmaktır.

Aynı dili konuşmuyoruz

"Sana şiddet kullanmayı yasaklıyorum, gel buraya, kavga etme isteğinden vazgeçireceğim seni."
Ve şaak! Ona okkalı bir tokat patlatır.

Attığı tokat, şiddeti anladığını, kendisinin de şiddet kullandığını, yani şiddeti kabul ettiğini gösteriyor. Şiddete şiddetle karşılık vermek, bizim de saldıran kişiye benzediğimiz, şiddete başvurduğumuza göre onun şiddetini kabul ettiğimiz anlamına gelir.

"Bitte, können Sie mir helfen?"
"Bu adam benden ne istiyor? Söylediğinden hiçbir şey anlamıyorum!"

Konuşma burada tıkanıyor, birbirlerini anlamıyorlar, aynı dili konuşmuyorlar.

Eğer şiddete, şiddetsizlikle yanıt verirsek, şiddete başvuran kişiye onunla aynı dili konuşmadığımızı söylemiş oluruz. Ona dilini anlamadığımızı, şiddetin dilini bilmediğimizi, yani bu dilin işe yaramadığını anlatırız.

Sihirli formül yok

"Peki ama, ya bahçede biri bana yumruk atarsa, o zaman ne yapayım?"

Hem sonra, o kişi bize vurmaya devam edebilir, bizi takip edebilir, bir sonraki ders arasında yeniden başlayabilir... Şiddetsizlik, sihirli bir formül değildir; sihirli formül yoktur, her şey ne aradığımıza bağlıdır.

Eğer olabildiğince

az yumruk yemek istiyorsak, karşılık vermemek iyi bir taktiktir. Genelde, böyle bir durumda şiddet çabuk biter: Biri kavga aradığında, aradığını bulamazsa, aramaktan vazgeçer. Şiddet, var olabilmek için şiddete gereksinim duyar.

Bu işe yaramazsa, şiddet çemberini kırmak için kimi zaman çok daha üstün bir güç göstermek gerekebilir. Yalnızca bir kez dövüşmek için, bu gücün gerçekten üstün olması gerekir: Saldırgan bir daha gelmez. Şiddet, çok daha üstün bir güç karşısında geri çekilir.

Bazıları yumruk yemeye devam eder; onlara "günah keçisi" denir. Böyle durumlarda şiddet sürekli beslenir. Sonuçta, çemberi kırmadığı için günah keçisinin kendisi de şiddetten sorumlu olur. Kendisinden daha büyük bir güçten, öğretmenden, müdürden, ailesinden, polisten ya da hâkimden yardım istemelidir.

Soğuk şiddet, sıcak şiddet

Nil'in anne ve babası boşanmış; dahası,

artık birbirleriyle hiç konuşmuyorlar. Nil bunun nedenini pek bilmiyor; hiçbir şeyin kendi suçu olmadığını, bu durumun onların sorunu olduğunu düşünüyor. Ama katlanamadığı tek şey, sabahtan akşama babasının annesi hakkında, annesinin de babası hakkında ona kötü şeyler söylemeleri.

Nil en yakın arkadaşına, "Dayanılmaz bir şey bu; babamla birlikteyken, annemin iyi biri olduğunu söyleyemiyorum. Annemle birlikteyken de aynı şey geçerli; ona, babamı çok sevdiğimden söz edemiyorum. İkisi de gerçekten tuhaf," diye dert yanıyor.

Nil dayak yiyen bir çocuk değil, hiçbir fiziksel şiddete maruz kalmıyor.

O, başka türlü bir şiddetin kurbanı: Manevi şiddet. Nil içinden yaralı, çünkü anne ve babası onun duygularına saygı göstermeyi unutuyor. Bu saygısızlık, onun katlanmak zorunda bırakıldığı

bir tür şiddet. Ailesi onun yüreğine, günü gelince bin bir türlü şekilde ortaya çıkabilecek bir nefret ekiyor.

Manevi şiddet insana içeriden zarar veren soğuk bir şiddettir. İnsanı, iç huzuru bozan olumsuz güçlerle doldurur; hayatı kapkara gösterir, kendimizi iyi hissetmemizi engeller, nedenini bilmeden üzgün ve mutsuz olmamıza yol açar. Bu olumsuz güçler, üst üste yığılan ve çoğu zaman fiziksel bir şiddete, yani sıcak şiddete dönüşerek patlayan saatli bombalar gibidir.

Fiziksel şiddet patlamaları, terörist saldırılar, her yerin yakılıp yıkıldığı gösteriler ya da cinayetler olduğunda, bütün bunların nereden çıktığını merak ederiz. Bu patlamalar çoğu zaman haksızlıklar, yoksulluk, aşağılanmalar, ırkçılık, tedavi olamama, açlıktan ölecek noktaya gelme gibi çıplak gözle göremediğimiz soğuk şiddetlerden doğar.

Rahatına düşkün şiddet karşıtı

Bugün ırkçılığa, çocukların

çalıştırılmasına ve Afganistan'da kadınlara yapılan baskıya karşı bir gösteri var.

Pamela, Jülide'ye uğruyor.

"Ben katılmayacağım," diyor Jülide. "O gösterilerde hep bir şeyler kırılıp dökülüyor, ben şiddete karşıyım, ben bir şiddet karşıtıyım."

Jülide deniz gözlüklerini takıyor ve evin içine bir havuz daha yaptırmış olmakla çok iyi ettiğini düşünüyor. Kışın evde yüzebilmek çok keyifli.

Irkçılığa maruz kalmadığınızda, eve kapatılmış bir kadın olmadığınızda, 8 yaşındaki oğlunuz bir fabrikada çalışmak zorunda kalmadığında şiddet karşıtı olmak kolaydır...

Şiddet kullanmanız için hiçbir neden yokken şiddet karşıtı olmak zor değildir.

Jülide gösteriye katılmama hakkına

sahip, oraya gitmemesi bu adaletsizlikleri desteklediği anlamına gelmez. Ama o, şiddet karşıtı olduğunu söyleyemez. Şiddet karşıtı olup olmadığını şiddet ona ulaşınca anlayacak. Şu an için Jülide şiddet karşıtı değil, şiddete maruz kalmamış biri. Şiddet karşıtı kişi, haksızlıklara ve şiddete maruz kalmış, ama savaşmak için şiddet silahını seçmemiş kişidir. Haksızlıkların kurbanı olmayı sürdürse de, yaşamını tehlikeye atsa da, şiddeti reddetmeye karar vermiş kişidir.

Şiddet karşıtı olmak, doğada gezerken çiçekleri ezmemeye dikkat etmek değildir; sıcak koltuğunda rahat rahat oturup televizyondaki şiddet görüntülerini eleştirmek de değildir...

Gerekirse, ölümüne

> *Romalılar'ın emirlerine uyup Tanrı'ya inanmadığını söylemektense, arenada aslanlar tarafından parçalanmayı yeğliyor.*

Onun için; inancına sadık kalmak, yaşamından daha önemli.

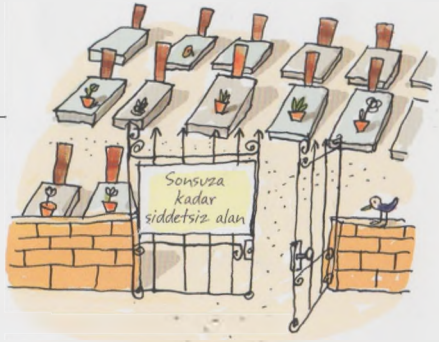
Arkadaşlarının önerdiği kaçış planına katılmaktansa, cezaevinde kalmayı, yasalara ve onu ölüme mahkûm eden karara saygı göstermeyi seçiyor.

Onun için; yasalara olan saygısına sadık kalmak, yaşamından daha önemli.

Savaşıp kan dökmektense, komşuların ülkesini işgal etmesine izin vermenin daha iyi olduğunu düşünüyor.

Onun için; öldürmemek, kendisinin ve halkının özgürlüğünden daha önemli.

Bazı insanlar için, en önemli şey inançlarına sadık kalmaktır. Ne pahasına olursa olsun. Bazı şiddet karşıtlarına göre, en önemli şey şiddetsizliğe sadık kalmaktır –ne pahasına olursa olsun. Onlar ülkelerini, özgürlüklerini, hayatlarını, her şeyi kaybetmeye hazırdır. Bu şiddet karşıtları; aziz, mistik... ya da çılgın olarak anılabilir.

Bayat çikolatalı çörekler

Meryem, her okul çıkışında bir çikolatalı çörek alıyor ve her gün aynı şey tekrarlanıyor: Pastaneci ona bir önceki günden kalma çöreklerden veriyor. Onlar da çok kuru oluyor. Meryem'i en çok sinirlendiren şeyse, pastanecinin yetişkinlere en taze çörekleri sattığını görmek. Bunu satıcıya da anlattı, ama pastaneci ona, eğer memnun değilse başka yere gitmesini söyledi.

Meryem kendi kendine, "Dükkânına pis koku topları atacağım, müşterileri kaçacak, pastaneci para kaybedecek; hâlâ aynı şeyi yapmaya devam ederse, bir gece arkadaşlarla gidip vitrin camını kıracağım," diyor.

Meryem'in, sorunu çözmek için bir fikri var: Pastanecinin tavrını değiştirmesi için şiddet kullanmak. Bu basit, hızlı ve gerçekleştirilmesi kolay bir mücadele.

Meryem, Tomas'a planından söz ediyor. Tomas da pastanecinin çevirdiği dalaveryi fark etmiş. Tomas durumu Mark'a anlatıyor. Mark ise Anabel ve Mari'ye, onlar da Vera ve Cem'e, onlar da Alis, Berta, Anton ve Karin'e söylüyorlar. Tek tek hepsinin başına aynı şey gelmiş; hepsi de, pastanecinin kendilerine bir hiç gibi davrandığını düşünüyor.

Tomas, "Dükkânını boykot edelim," diye bir öneri getiriyor.

"O da ne demek?"

"Bir daha onun dükkânına adım atmayacağız."

"Ama yalnızca 11 kişiyiz, umurunda bile olmaz."

"Bütün arkadaşlarımız da bize katılırsa, bal gibi olur. Onlara, bir daha tek bir çikolatalı çörek bile almamalarını söyleriz, pastanecinin işleri bozulur, değişmek zorunda kalır."

Tomas şiddet kullanmak istemiyor, onun başka bir fikri var: Manevi gücü kullanmak, pastanecinin tavrını değiştirmek için şiddetsizliği seçmek.

Bu, karmaşık, uzun ve zor bir mücadele. Çaba göstermek zorunda kalacaklar, bir sürü sıkıntıyla baş edecekler: Organize olmak, çikolatalı çörekten mahrum kalmak, farklı bir pastaneye gitmek için 10 dakika yürümek, başkalarını ikna etmek için zaman harcamak gibi.

Şiddetsizlik, büyük bir hayal gücü, zekâ, sabır ve direnç gerektirir.

Tırmanış

Bütün okul anlaştı: Artık kimse çikolatalı çörek almıyor. Ama işe yaramıyor.

Yeni plan: Poğaça, şeker, pasta almayı da

kesmek. Ama hiçbir şey değişmiyor. Her çocuk ailesinden bir daha o pastaneden ekmek almamalarını istiyor. Eğer pastaneci tavrını değiştirmezse, herkesi pastane değiştirmeye ikna etmek için bütün mahalleyle konuşacak, gerekirse afişler asacaklar...

Şiddetsizliğin tırmanışı başladı. Zirve, ulaşmak istediğimiz hedef. Buradaki durumda, iyi hizmet almak. Bu hedefe ulaşmak için tırmanmak ve gitgide daha fazla çaba harcayabilmek gerekiyor. Daha zor seviyelere ulaştıkça, rakibe şaka yapmadığımızı gösteririz: Kimse sıradan bir kapris yüzünden bu kadar çabalamaz.

Şiddetsizliğin taktiği asla ve asla kolay değildir; inanmayı, kararlı olmayı gerektirir. Ama bu taktik, zirveye, yani hedefe ulaşmayı gerçekten istediğimizi, mücadelenin haklı olduğunu ve denemeye değdiğini gösterir.

Şiddetsizlik korkutabilir: Binlerce insanın sessizce yürüyüş yaptığını görmek, o mutlak sessizlik son derece etkileyicidir. Kendilerine hâkim olarak gösterdikleri güç sayesinde, isteklerini, güçlerini hissederiz. Bu, her şeyi kırıp döken bir güçten çok daha büyüktür.

Çok yoğun bir program

Hangimiz, biriyle tek bir sorun, tek bir anlaşmazlık yaşamadan bütün bir gün geçirmiştir ki?

Aynı gün içinde: Sıra arkadaşımız, bütün sırayı kaplayarak, güzel yazmamızı engelliyor; öğretmenin haksızlık yaptığını düşünüyoruz; ağabeyimiz masayı toplama işini üstümüze yıkıyor; bir arkadaşımız arkamızdan konuşuyor; ailemiz sinemaya gitmemize

izin vermiyor; eğer ailemiz sinema konusunda fikir değiştirse bile, adamın teki bilet kuyruğunda önümüze geçiyor; patlamış mısırcı bizim kutumuzu ağzına kadar doldurmuyor ve son olarak, sürücünün biri az kalsın bizi eziyor.

Yoğun bir program mı? O kadar da değil! Böyle bir günde sıradışı hiçbir şey yok. Yalnız başımıza değil, ailemizle, grup içinde, toplumla birlikte yaşadığımızdan, günlük yaşamımız sorunlarla ve küçük, orta ya da büyük çatışma olasılıklarıyla doludur. Bu çatışmalara ya şiddetle tepki veririz ya da vermeyiz. Şiddet ya da şiddetsizlik meselesi, her şey yolundayken değil, bir çatışma ortaya çıktığında gündeme gelir.

Zararı sınırlamak, acıyı sınırlamak

Kesin olan tek şey, şiddetin asla çatışmalara çözüm getirmediğidir. Şiddetin tek yaptığı, içine çekildiğimiz, kırılması zor şiddet çemberleri yaratmaktır. Çatışma, sona eriyor gibi olduğunda bile, yalnızca uykuya yatar; bir gün yeniden ortaya çıkacaktır.

Şiddetsizlik de her zaman çözüm değildir; çatışmaların çok uzun sürmesine neden olabilir; şiddet karşıtı için, onun yanında olanlar için, kimi zaman da bütün halk için zararlar doğurur. Şiddetsizlik her durumda başarılı olmaz.

Aslında, çatışma bir kez yerleşti mi, iyi çözüm yoktur. Yalnızca, daha az kötü çözümler vardır. Aranması gereken de, zararları sınırlandıracak ve olabildiğince az acıya neden olacak çözümlerdir.

Çatışmasavar Murat

"Ekmek var mı?"

"Hayır, bitti."

"Ne? Ekmek almayı unuttun mu?"

"Evet, acelem vardı."

"Zamanını biraz daha iyi ayarlasan yeter."

"Sen ne karışıyorsun?"

"Karışırım, karışmam!"

Ve paat! Küt! Pat! Sözlü kavga, fiziksel kavga.

Baştan başlayalım:

"Ekmek var mı?"

"Hayır, bitti."

"Ne? Ekmek almayı unuttun mu?"

Murat, Şenay'ın sesindeki saldırgan tonu fark ediyor. 'Eyvah!' diyor kendi kendine. 'Şenay kavga arıyor, çatışmayı engellemem gerek.'

"Evet, özür dilerim, hemen gidip alayım."

Murat kendini kaptırmıyor, çatışmayı net bir şekilde reddediyor.

Öncelikle, kavganın yaklaştığını hissettiğinden, sonra da öfkelenmeme gücüne sahip olduğundan başarılı oluyor.

Murat, hemen ekmek almaya gitmeyi tercih etti. Başka yolları da seçebilirdi: Espri yapmak, Şenay'ı aslında neye öfkelendiği konusunda konuşmaya ikna etmek, sarılıp öperek onu susturmak, konuyu değiştirmek... Hangisi olursa.

Murat, ne şiddet yanlısı ne de şiddet karşıtı. O, çatışma karşıtı. Onun için önemli olan, çatışmanın doğmasına izin vermemek. Şenay, kesinlikle ona çok tatlı olduğunu söyleyecek ve sonuçta belki de ekmekten vazgeçecek...

İMDAT ÇATIŞMA

Taşkın tehlikesi olan nehirlerin kıyısına ev yapmamak, sellerden doğan zararı karşılamaktan ve insanları kurtarmak için en iyi yolları aramaktan çok daha etkilidir.

Bir hasır demetinin üstüne kibrit

atmamak, yangını söndürmek için en iyi teknikleri bulmaktan daha iyidir.

Sigara içmemek, kansere karşı en etkili tedaviyi keşfetmek için milyonlarca lira harcamaktan çok daha akıllıcadır...

Hepimiz aynı fikirdeyiz: Sorunlardan kaçınmak için elimizden geleni yapmak, sorunlar ortaya çıktıktan sonra zararı karşılamak için çözüm aramaktan daha akıllıca!

Çatışma ortaya çıktığında hasar doğacağını biliriz. O halde, işte asıl soru: Çatışmanın yaklaşmakta olduğunu hissettiğimizde onu nasıl engelleriz? Büyüyüp de herkesin hayatını mahvetmeden önce, henüz çok küçük, çok yeniyken onu nasıl çözeriz?

"Alo, İMDAT ÇATIŞMA mı? Acele edin, iki

rakip çete kavga ediyor, korkunç, her taraf kan gölüne döndü, ne yapacağımızı bilemiyoruz!"

Ya da bir ay öncesinde:

"Alo, İMDAT ÇATIŞMA mı? İki rakip çete kuruldu, birbirlerini arıyorlar eminim, gerginlikler yaşanmaya başladı, bir şeyler yapmazsak kötü sonuçlanabilir."

Hangi çağrının daha işe yarar olduğu, hangi çağrının gerçekten iyi bir çözüm bulunmasına olanak sağlayacağı gayet açık.

Dikkatli, akıllı, cesur...

Çatışmadan kaçınmak, dünyanın pısırık, korkak, anlaşmazlık çıkar çıkmaz ezilen ya da koşarak kaçan insanlarla dolu olması gerektiği anlamına gelmiyor.

Tam tersi.

Çatışmadan kaçınmak, çevrelerinde olan bitenle ilgili, çatışmaların doğmak üzere olduğu yerleri tespit etmek için varlık gösteren, dikkatli, uyanık insanlarla dolu bir dünya demek. Zekâlarını, enerjilerini, isteklerini, cesaretlerini, dirençlerini, sorunlar çatışmalara dönüşmeden önce, onları çözmek için kullanabilen insanlar demek.

Brigitte Labbé uzun süre iletişim sektöründe görev aldıktan sonra çalışmalarını, karışık felsefi kavramları çocuklara aktarabilmek üzerine yoğunlaştırdı.

Michel Puech Paris'te Sorbonne Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi. Dizinin felsefi içeriğini denetledi.

ÇITIR ÇITIR FELSEFE

Hayatı anlatan kitaplar

İyi ve Kötü
Adalet ve Haksızlık
Gerçekten ve Yalancıktan
Oğlanlar ve Kızlar
Güzellik ve Çirkinlik
Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz
Savaş ve Barış
İş ve Para
Özgür Olan ve Olmayan
Doğa ve Kirlilik
Cesaret ve Korku
Mutluluk ve Mutsuzluk
Liderler ve Diğerleri
Başarı ve Başarısızlık
Haklar ve Ödevler
Ben ve Başkaları
Yaşam ve Ölüm
Beden ve Akıl
Zaman Çok ve Zaman Yok
Söz ve Sessizlik
Aşk ve Dostluk
Şiddet ve Şiddetsizlik
Diktatörlük ve Demokrasi
Küçükler ve Büyükler

Çıtır Çıtır Felsefe 22 – **ŞİDDET VE ŞİDDETSİZLİK**
Yazanlar: Brigitte Labbé, Michel Puech • Resimleyen: Jacques Azam
Türkçe yayın editörü: Müren Beykan • Fransızca aslından Türkçeleştiren: Azade Aslan
Yayın koordinatörü: Tuğçe Akyüz • Son okuma: Hande Demirtaş
Özgün adı: *La violence et la non-violence* • © Éditions Milan, 2002
(300, rue Léon Joulin, 31101 Toulouse Cedex 9 France, www.editionsmilan.com)
Türkçe yayın hakları: Günışığı Kitaplığı, 2012 • Yayın hakları Milan Yayınevi'nden satın alınmıştır.
Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.
1. baskı: Kasım 2012, 4. baskı: Ocak 2014 (Her baskı 2000'er adet yapılmıştır.)
ISBN 978-605-4603-24-4

www.gunisigikitapligi.com

Baskı öncesi hazırlık ve kapak uygulama: Songül Arslan
Baskı: Gezegen Basım 100 Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi 2. Cad. No 202/A Bağcılar İstanbul (0212) 325 71 25 Sertifika 12002
Günışığı Kitaplığı bir Mia Organizasyon Restorasyon Yayıncılık Ltd. Şti. kuruluşudur. • Sertifika: 1206-34-12439
Profilo Plaza, Cemal Sahir Sok. 26/28 B3 Mecidiyeköy 34387 İstanbul • Telefon: (0212) 212 99 73
Faks: (0212) 217 91 74 • E-posta: info@gunisigikitapligi.com